

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

**ГЕОТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОДІЛЬСЬКОГО
ПРИДНІСТЕР'Я (НА МАТЕРІАЛАХ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ТА
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)**

Виконав: студент 2 курсу Geo1-M22 групи

Спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Наумук Ярослав Васильович

Керівник: Касіяник Ігор Петрович к. г. н., доцент

Рецензент: Лісовський Андрій Сергійович к. г. н.

старший викладач

Кам'янець-Подільський - 2023 р.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ГЕОГРАФІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ГЕОТУРИЗМУ.....	5
1.1 Геотуризм як географічне явище.....	5
1.2. Наукові принципи дослідження геотуризму.....	7
1.3. Методи дослідження	9
1.4. Техніка безпеки при організації дослідницької роботи	12
РОЗДІЛ 2. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	17
2.1. Геолого-геоморфологічні ресурси.....	17
2.2. Гідрологічні ресурси	19
2.3. Кліматичні умови	25
2.4. Антропогенні ресурси	27
РОЗДІЛ 3. РЕКРЕАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ГЕОТУРИЗМУ У РЕГІОНІ	33
3.1. Транспортна інфраструктура	33
3.2. Заклади розміщення та харчування.....	35
3.3. Спеціалізована інфраструктура	45
РОЗДІЛ 4. ГЕОТУРИСТИЧНІ ПРОДУКТИ.....	51
4.1. Оглядово-екскурсійні тури	51
4.2. Багатоденні спеціалізовані тури.....	54
4.3. Допоміжні та супутні геотуристичні продукти	56
РОЗДІЛ 5. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГЕОТУРИЗМУ В РЕГІОНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	59
5.1. Проблеми.	59
5.2. Перспективи.	60
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність роботи: геотуризм як достатньо новий тренд у світовій індустрії набирає все більшої популярності загальносвітового масштабу. Можемо сміливо вважати, що завдяки геотуризму суспільство змінює своє ставлення до ландшафту та його окремих складових. Поступово окремі регіональні, а також антропогенні об'єкти, створені в результаті господарського впливу відображаються на даній сфері. Іншим важливим чинником, який вплинув на зростання попиту геотуристичних подорожей, стала зміна пріоритетів у самих мандрівників. Усе це спонукало зацікавлених суб'єктів шукати нові способи використання наявних регіональних ресурсів. Існують території, для яких розвиток геотуризму є чи не єдиним шансом забезпечити стабільний економічний розвиток. Наприклад, колишні гірничодобувні об'єкти такі як штольні, копальні та кар'єри. Вони є центральним ресурсом у перспективі розвитку геотуризму, адже можуть перетворитися на демонстраційні об'єкти та на простір для культурно - освітніх хабів. Нові методи швидко популяризують знання про історію планети. Змінюється формат сприйняття, від стендів біля об'єктів до великих туристичних центрів з тематичними геолого-палеонтологічними експозиціями. Сучасний етап розвитку даної складової туризму змінює свої рамки від окремих геотуристичних об'єктів до створення у регіонах геотуристичних дестинацій. Відповідно при створенні цього беруть участь державні органи, науково-дослідні установи, заклади освіти, регіональні представники бізнесу, громадські організації та місцеве населення яке є одним із ініціаторів покращення соціально-економічного становища своєї місцевості. Окрім геотуризму супутньо буде розвиватися торговий (сувенірні кіоски) та готельно – ресторанний бізнес (зклади розміщення та харчування). Найкраще геотуризм поєднується з культурно – архітектурною спадщиною.

Мета роботи: охарактеризувати складові регіонального потенціалу в межах Поділля та здійснити оцінку ефективності їх реалізації.

Завдання:

- розкрити методичні особливості регіональних геотуристичних досліджень;
- проаналізувати регіональний ресурсний потенціал;
- описати сучасну та перспективну інфраструктуру, що впливає на розвиток геотуризму;
- охарактеризувати діючі геотуристичні продукти в межах регіону дослідження;
- встановити проблеми та перспективи розвитку геотуризму в регіоні.

Об'єкт дослідження: геотуризм як інтегральний феномен господарської, природоохоронної та освітньої сфери в регіоні.

Предмет дослідження: геотуристичний потенціал Подільського регіону

Методи дослідження: Для збору первинної інформації про особливості організації геотуристичної галузі застосовувалися методи спостереження та опрацювання літературних джерел. Дослідження особливостей структури геотуристичного потенціалу – картографічний та статистичний аналіз. Оцінювання ефективності розробки геотуристичних продуктів, як елементу розвитку місцевої економіки засобами літературного порівняння.

Наукова цінність роботи – просторовий аналіз геотуристичного потенціалу для потенційного створення нових продуктів та розвиток регіону.

Практичне значення робота є підставою для розробки нових геотуристичних продуктів.

Апробація результатів дипломної роботи. Базові тези дослідної роботи висвітлювались на науковій конференції «Подільські читання».

Публікації. Результати магістерської роботи висвітлені в матеріалах підсумкової наукової конференції студентів та магістрантів.

Структура та обсяги роботи: Основний текст включає 68 друкованих сторінок, структурованих: вступ, 5 розділів, висновки, список використаних джерел, який містить 32 найменувань і два додатки.

ВИСНОВКИ

Геотуризм - форма туризму, яка спеціалізується у вузькому розумінні як геологічний туризм та в широкому як пізнанні природних та культурних особливостях конкретного регіону чи місцевості. Це географічне явище, яке об'єднує елементи екології, географії, геології та інших природничих та культурних наук. Головна ідея геотуризму полягає в тому, щоб зрозуміти природу через відчуття та сприйняття.

Геотуризм - є найважливішим та стратегічним напрямком у системі національного та регіонального господарства. Вивчення даної сфери дає можливість оптимізувати діяльність та за потреби вчасно вирішувати виниклі проблеми без наслідків.

Геотуризм на Поділлі — це не лише спосіб вивчати природні утворення, але й можливість для сталого розвитку регіону, залучення туристів та збереження його унікальної природи та культурної спадщини.

Геотуристичний продукт - це спеціалізований туристичний продукт, який спрямований на задоволення інтересів та потреб туристів, зацікавлених в природних та геологічних аспектах певного регіону. Геотуризм поєднує в собі пізнавальний аспект і природний відпочинок, спрямований на вивчення та розуміння геологічних особливостей, ландшафтів, мінералів, скель і інших

Геотуристичні продукти можуть включати в себе різноманітні елементи, такі як геологічні екскурсії, навчальні програми, вивчення скель, водоспадів, печер, геологічних пам'яток, а також активний відпочинок, пов'язаний із зацікавленням у геології.

Геотуризм сприяє розвитку екологічної та геологічної освіти, залучає туристів до вивчення природних явищ та геологічних процесів, а також сприяє збереженню природних ресурсів та відновленню природного середовища.

Геотуристичний потенціал — це сукупність природних та геологічних ресурсів, які мають потенційну цінність для розвитку геотуризму в Подільському

регіоні. Цей потенціал оцінюється на основі різноманітних факторів, таких як унікальність геологічних формацій, наявність природних резерватів, різноманіття геологічних ландшафтів, можливості для наукових досліджень, а також можливості для розвитку туристичної інфраструктури. Геотуристичний потенціал визначає, наскільки привабливим та конкурентоспроможним може бути регіон дослідження для туристів, які цікавляться геологією та природними явищами.

На Поділлі, як і в інших регіонах, геотуризм може представляти широкий спектр продуктів та послуг, спрямованих на розкриття геологічної унікальності та природної спадщини регіону.

Геотуризм, як феномен, відкриває нові можливості для вивчення та пізнання природних та геологічних багатств нашої планети. Він стає не лише формою відпочинку, але й інструментом для розуміння та цінування природи, яка нас оточує. У світлі екологічних викликів і потреби збереження природних ресурсів геотуризм виявляється важливим чинником сталого розвитку.

Однією з ключових переваг геотуризму є його спроможність поєднати розвагу та освіту. Відвідувачі не лише отримують задоволення від мальовничих пейзажів та пригодницьких експедицій, але й отримують можливість докладніше ознайомитися з геологічною історією регіону. Це важливо не лише для розвитку освітніх ініціатив, але і для підвищення екологічної свідомості серед населення.

Геотуризм також стимулює розвиток туристичної індустрії в різних регіонах, залучаючи увагу до природних багатств, які іноді залишаються непоміченими. Це може сприяти розвитку локальних господарств, створенню робочих місць і вирішенню соціально-економічних завдань.

Однак, щоб геотуризм був ефективним та сталим, важливо забезпечити баланс між потребами туристів і збереженням природи. Необхідно впроваджувати стратегії сталого розвитку, враховуючи екологічні, культурні та економічні аспекти.

У підсумку, геотуризм визначається не лише як форма відпочинку, але і як можливість сприяти освіті, збереженню природи та розвитку територій. З вірою

в його позитивний вплив, можна відкрити новий шлях до гармонійного співіснування людини та природи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчук В. Дністровський каньйон / А. Андрейчук, В. Помагайло // Річкові долини: Природа – ландшафти – людина. – Чернівці-Сосновець, 2007. – С. 27-46.
2. Антонович, В. Б. О скальных пещерах на берегу Днестра в Подольской губернии: Труды VI Археологического съезда в Одессе (1884 г.)Т.1., Одесса , Тип. А. Шульце, 86. С. 86–102.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування.– К., ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
4. Бескровная, Л. А. Отчет о спелеотуристском путешествии I категории сложности в бассейне р. Днестр, совершенному с 10 по 19 июля 1982 г. группой Одесского электротехнического института связи им. А. С. Попова. / Одеса: 1982.
5. Бордун О.Ю., Білоус С.В. Стан та перспективи замкового туризму в контексті стратегічного розвитку туристичної галузі західного регіону України. // Економіка. Управління. Інновації. - 2010. - №2 (4) / Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/bordun2.htm.
6. Василенко А. Геологічний туризм: проблеми та перспективи в Україні [Електронний ресурс] / А. Василенко. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nrv.org.ua>.
7. Великанов В.А., Асеева Е.А., Федонкин М.А. Венд Украины. - К., Наукова думка, 1983, 162 с.
8. Габчак Н.Ф. Геологічні пам'ятки як перспективні об'єкти розвитку туризму Закарпаття / Н.Ф. Габчак. – Науковий вісник УжНУ. – 2009. – Серія «Економіка». - Випуск 28. – С.17-21.
9. Гавришок Б. Б. Особливості природокористування в Подільських Товтрах [Текст]: монографія / Богдан Борисович Гавришок, Мирослав Якович Сивий. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – 260

10. Геологічні пам'ятки України : У 4 т. / В. П. Безвинний, С. В. Білецький, О. Б. Боборов та ін.; [за ред. В. І. Калініна, Д. С. Гурського, І. В. Антаковой]. – К. : ДІА, 2006. – Т. 1. – 320 с.; Т. 2. – 320 с
11. Геологічні пам'ятки України : У 4 т. / В. П. Безвинний, С. В. Білецький, О. Б. Боборов та ін.; [за ред. В. І. Калініна, Д. С. Гурського, І. В. Антаковой]. – К. : ДІА, 2006. – Т. 1. – 320 с.; Т. 2. – 320 с
12. Геологічні пам'ятки України: У 3 т. / В.П.Безвинний, С.В.Білецький, О.Б.Бобров та ін.; За ред. В.І.Калініна, Д.С.Гурського, І.В.Антакової. – К.: ДІА, 2006. – Т.1. – 320 с.
13. Гриценко В.П. ПроГЕО вперше в Україні. V Міжнародний симпозиум «Європейська політика охорони геологічних пам'яток. Теорія та практика» «Геолог України», №3 липеньвересень, 2006. с.5-8
14. Заика-Новацкий В.С., Великанов В.А., Коваль А., 1968. Первая находка представителя эдиакарской фауны в венде Подолии // Палеонтол. ж., 1968, №2, с.132-134.
15. Зінько Ю. В. Передумови створення геопарку «Українські Товтри» / Ю. В. Зінько, О. М. Шевчук // Охорона і менеджмент об'єктів неживої природи на заповідних територіях. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Гримайлів, 21 – 23 травня 2008 р.). – Гримайлів-Тернопіль: Джура, 2008. – С. 94–99.
16. Зінько Ю.В. Організаційно-територіальні засади створення геопарку «Дністровський каньйон» / Ю.В.Зінько, О.М.Шевчук – Туристичні ресурси як чинник розвитку території : Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції-семінару. – Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2012. – С. 23-30.
17. Касіяник І, Рибак І, Матуз О, Касіяник Л, Вітвіцький Я. Регіональні палеотури, як інтерактивна форма пізнання ландшафту в структурі геотуристичного маршруту «Terra Podolica» / І Касіяник, І Рибак, О Матуз, Л Касіяник, Я Вітвіцький // Наукові записки Тернопільського

- національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія., Том 51, Випуск 2, 2021 – С. 121 – 128.
18. Кнодель Л. В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах Всесвітньої туристської організації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Кнодель. – Тернопіль, 2007. – 40 с.
19. Люта Н. Г., Саніна І. В., Лютий Г. Г. Ще раз про геологічні пам'ятки // Мінеральні ресурси України. – 2012. – № 1. – С. 39–44.
20. Мальська М.П., Зінько Ю.В., Шевчук О.М. Перспективи розвитку геотуризму в Україні. / М.П. Мальська, Ю.В. Зінько., О.М. Шевчук. Геотуризм: практика і досвід. Матеріали міжнародної наукової конференції / Ред. Л.З. Скакун, І.М. Бубняк. — Львів: НВФ «Карти і атласи», 2014. — 152 с.
21. Масляк П. О. Рекреаційна географія / П. О. Масляк. – Київ: Знання, 2008. – 343 с.
22. Мельник, К. Путевые очерки Подолия. Киевская Старина. 1884. Vol. 5. С. 1–24.
23. Оксана Підлісна. Джерела підземних вод Львова як пам'ятки неживої природи. // Геотуризм: практика і досвід. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (5-7 травня 2016, Львів). — Львів: НВФ «Карти і Атласи», 2016. — с. 111-113.
24. Олійник Я.Б. Природні та етнокультурні феномени України : монографія/ Я.Б. Олійник, В.В. Стецюк, - 2-ге вид., перероб. та допов. – К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008 – 215 с.
25. Палій В.М. Унікальні палеонтологічні знахідки у відкладах венду та нижнього кембрію Середнього Придністров'я. – Геолог України, 2011, №3-4, с.85-88.
26. Рідуш Б. Скельно-печерні природно-антропогенні комплекси в ландшафті Дністровського каньйону / Б. Рідуш. – Річкові долини:

- Природа – ландшафти – людина. – Чернівці-Сосновець, 2007. – С. 281-308.
27. Ріки України: Дністер. Туристичний путівник / С. Підмогильний, С. Підмогильна. – К.: Українська Видавнича Спілка, 2007. – Т. 1. – 64 с.
28. Рябенко В.А., Великанов В.А. и др. Палеонтология и стратиграфия верхнего докембрия и нижнего палеозоя юго-запада Восточно-Европейской платформы. – К.: Наукова думка, 1976. – 167 с.
29. Сакун Л. В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: [монографія] / Л. В. Сакун. – К.: МАУП, 2004. – 285 с.
30. Свинко Й. М. Сторінки геологічного минулого рідного краю / Й. М. Свинко. – Тернопіль, 1991. – 46 с.
31. Свинко Й.М. Нарис про природу Тернопільської області: геологічне минуле, сучасний стан. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 192 с.
32. Стецюк В.В. Природна та етнокультурна спадщина України: новітні дослідження / Володимир Стецюк, Василь Пазинич, Тетяна Ткаченко; за ред. В.В. Стецюка. – К.: Вища шк., 2012. – 344 с.
33. https://tourlib.net/statti_ukr/davydenko4.htm
34. https://tourlib.net/statti_ukr/davydenko6.htm